

PAPER DETAILS

TITLE: Hemsirelik öğrencilerinin sigara içme davranışının aile ilişkileri ve bağlanma stilleri ile ilişkisi

AUTHORS: Songül DURAN

PAGES: 6-13

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2156604>

Hemşirelik öğrencilerinin sigara içme davranışının aile ilişkileri ve bağlanma stilleri ile ilişkisi*

Songül Duran

Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Sağlık Yüksekokulu, Balıkesir

Not: Bu çalışma 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi'nde (22-26 Nisan 2015) poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Öz

Amaç: Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin sigara içme davranışları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli sosyo-demografik verilere göre belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın örneklemini, 12.12.14-09.01.2015 tarihleri arasında, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden 476 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verileri, kişisel bilgi formu ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılarak toplanmıştır. Veriler yüzdelik, Mann Whitney U testi ve lojistik regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %70.4'ü kadın, %29.6'sının erkektir. Öğrencilerin %25.4'ünün sigara içtiği, sigara içen öğrencilerin (118 kişi) %41.5'inin sigaraya başlama nedeni olarak sosyal çevre ve arkadaş yanıtını verdiği, %53'ünün 21-25 yaş aralığında sigaraya başladığı saptanmıştır. Sigara içen öğrencilerin anne-babaya güvenli bağlanma puanının sigara içmeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sigara içme üzerinde cinsiyet ve aile ilişkisinin etkili olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre sigara içme olasılığı 5 kat daha fazla saptanırken; aile ilişkisini yakın olarak tanımlayanların mesafeli olarak tanımlayanlara göre 0.7 kat daha az sigara içme olasılıklarının olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi, bağlanma ilişkisi, sigara içme, aile ilişkileri

Abstract

Objective: It was conducted as a descriptive study to determine the relationship between nursing students' smoking behaviors and attachment styles according to sociodemographic data.

Materials and Methods: The sample of the research consists of 476 students that study at Nursing Department of Balıkesir University Health High School between the dates 12.12.2014 and 09.01.2015 and accept to participate in the study. The research data was collected using personal information form and Relationship Scale Questionnaire. Data was evaluated by percentage, Mann Whitney U test and logistic regression analysis.

Results: 70.4% of the students that participate in the study are female and 29.6% of them are male. It is determined that 25.4% of the students smoke cigarette and 41.5% (118 students) of smoking students declare their social environment and friends as a reason to start smoking and 53% of the smoking students start smoking in the 21-25 age range. It is detected that smoker students' points of attachment to their parents is higher than non-smoker students ($p<0.05$). Gender and family relations on smoking were determined to be effective.

Conclusion: It was detected that male students are likely to smoke 5 times more than female student and people who defines their family relationship are close are 0.7 times less likely to smoke than those who defines their family relationship are at arms length.

Key words: Nursing student, attachment relationships, smoking, family relations

Genel Tıp Derg 2018;28(1):6-13

Alınan: 29.03.2017 / 17.07.2017 / Yayınlanma: 06.04.2018

Yazışma adresi: Songül Duran, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Sağlık Yüksekokulu, Çağış Yerleşkesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Balıkesir

E-posta: songul.duran@gmail.com

Giriş

Sigara bağımlılığı en önemli önlenebilir mortalite ve morbidite sebeplerden birisi olup, dünyadaki pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemizde

de en önemli toplum sağlığı sorunlarından birisidir (1,2). Ülkemizde son yıllarda sigara içiciliği erkeklerde biraz azalmakla birlikte genç erişkinlerde (özellikle kadınlarda) artış göstermektedir. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu 2012 verilerine göre 15 yaş üzeri sigara

içme oranı erkeklerde %41.5, kadınlarda %13.1'dir (3).

Gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına zemin hazırlayan çok sayıda risk etkeni tanımlanmaktadır. Bu risk etkenleri ailesel, arkadaş ortamı, okul, bireyin kişisel özellikleri, diğer riskli davranışların görülmesi, toplumsal ve çevresel etkenler olarak sıralanmaktadır (4). Madde kullanımı çalışmalarında bu etkenlerin madde kullanımına etkisi ele alınmakla birlikte bağlanma stilleri de bu açıdan ele alınan unsurlardan biridir (5). İngiliz psikanalist John Bowlby'nin (1908-1990) bağlanma kavramı; temel olarak, çocuğa bakım veren kişi ve çocuk arasında kurulan toplumsal bağı temsil etmektedir. Bebeklikteki bağlanma kavramı, bebeklikten itibaren belirli bir kişi ile zaman geçirmeyi istemek, o kişinin varlığını korku ve endişe anlarında güvenlikli olarak kullanmak ve bağlanılan kişinin varlığının yarattığı rahatlama gibi duygu ve davranışları kapsamaktadır (6).

Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanmanın erken dönem tanımlarından yola çıkarak, Bowlby'nin orijinal teorisinde öne sürülen kendilik vedilerine ilişkin iki tür içsel çalışan modeli bir araya getirmiş ve dört kategori modeli adını verdikleri bir yetişkin bağlanma biçimi modeli tanımlamışlardır. Bu 'Dörtlü Bağlanma Modeli'ne göre güvenli, saplantılı, korkulu, kayıtsız bağlanma şekilleri bulunduğu kabul edilmektedir (7).

Çocukluk döneminde ebeveyn ile kurulan bağlanma şeklinin ileriki yıllarda madde kullanımı için belirleyici olabileceği bilinmektedir (6,8). Anne-baba tutumları ile çocuğun psiko-sosyal gelişimi arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların çoğunda kendini ailesine yakın hissedilen ergenlerin, kendine güven, bağımsızlık, psikolojik durum ve kararlılık gibi özelliklerinin de diğer ergenlere göre daha fazla gelişmiş olduğu ve bu ergenlerde alkol ve uyuşturucu kullanımı ile suça yönelme davranışının daha az görüldüğü belirtilmiştir (9). Morsünbül'ün (2009) anne-babayla kurulan bağlanma biçiminin riskli davranışlarla ilişkisini araştıran çalışması, anne-babasıyla güvenli bağlanma oluşturmayan gençlerin genel olarak riskli davranışlarda bulunma ve madde kullanma eğiliminde olduğunu göstermektedir (10). Kaçınan bağlanma tarzına sahip ergenlerde davranım bozukluğu, madde kötüye kullanımı ve bunlara bağlı olarak antisosyal kişilik bozukluğu sık görülen psikopatoloji kategorileri olarak belirtilmiştir (11).

Koca ve Oğuzöncül (2015) çalışmalarında Sağlık Yüksek-

kulu öğrencilerinin %12.3'ünün sigara içtiğini, sosyal destek puanları düşük olan öğrencilerin sigara ve uyuşturucu madde kullanım sıklığının yüksek olduğunu belirlemişlerdir (12). Baran ve ark. (2014) Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin %24.1'inin sigara içtiğini, sigara kullananlarda aileden algılanan sosyal destek puanının daha düşük olduğunu saptamışlardır (13). Bu çalışmalarda da görüldüğü gibi aile ilişkilerinin sigara içme davranışıyla ilişkili olabileceği görülmektedir. Yine yapılan çalışmalarda bağlanma ilişkisinin de sigara kullanma ile ilişkili olabileceği görülmektedir (7, 14). Akhan (2014) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada bağlanma stiline, alkol sigara kullanımı gibi alışkanlıkları etkilediğini belirlemiştir (7). Huntsinger ve Luecken (2004) çalışmalarında güvenli bağlanan gençlerde sağlık davranışları (sigara kullanımı, diyet, alkol tüketimi, egzersiz yapma, uyku yoksunluğu vb.) skorunu diğer bağlanma stilleri ile bağlanan (korkulu, kaçınan, güvensiz) gençlere göre daha yüksek düzeyde saptamışlardır (14).

Anne-babaya bağlanma biçimlerinden kaygılı bağlanmanın ve/veya güvensiz bağlanmanın madde kullanımı için risk oluşturduğu düşünüldüğünde bu alanda çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Sağlık bakım profesyoneli olacak hemşire öğrencilerin sigara içme davranışında etkili olabileceği düşünülen etmenlerin incelenmesi alınabilecek önlemler açısından önemlidir. Aile ilişkisi ve bağlanma ilişkisinin sigara içme davranışıyla ilişkisi olması halinde aile ilişkilerinde güçlendirme, çocuk-anne arasında güvenli bağlanma ilişkisini kurmak için gerekli eğitim, danışmanlık hizmetlerinin verilmesi uygun olacaktır. Bu çalışmada bir grup hemşirelik öğrencisinde sigara içme davranışının aile ilişkileri ve bağlanma stilleri ile ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Hemşire öğrencilerinin sigara içme düzeyi nedir?
2. Sigara içen ve içmeyen öğrencilerin bağlanma ilişkisi puanları farklı mıdır?
3. Sigara içmeye etkisi olan yordayıcı değişkenler (bağlanma ilişkisi alt boyutlarından) nelerdir?

Gereç ve Yöntem

Katılımcılar

Çalışmamız, 12.12.14–09.01.2015 tarihleri arasında Balıkesir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören 1006 öğrenci evreni oluşturmaktadır. 0,03 örnekleme hatası için ($p=0.3$, $q=0.7$) evrenin 1000 olduğu durumlarda örneklem sayısı 473 olarak hesaplanmıştır (12). Bu çalışmada da evrende 1006 kişi olduğu hesaplanmış ve örnekleme 476 kişi alınmıştır.

Şekil 1. $a = 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri.

Evren Bü- yü- lüğü	+- 0.03 örnekleme hatası (d)			+-0.05 örnekleme hatası (d)			+-0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 mil- yon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.50 (15).

Çalışma için Balıkesir Üniversitesi Balıkesir Sağlık Yüksekokulu'ndan gereken izinler alınmıştır. Ayrıca öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilerek sözel onamları alınmıştır. Çalışma sırasında Helsinki Deklarasyonu Kriterlerine uygun olarak hastaların kimlik ve sağlık bilgileri korunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, literatür incelemesi sonucu hazırlanan, sosyo-demografik özellikleri belirleyen kişisel bilgi formu ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan kişisel bilgi formu 2 bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, sosyoe-

konomik düzeyi, anne-baba birlikte/ayrı yaşama durumu, annenin çalışma durumu, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın birbirleriyle ilişkilerinin nasıl olduğu, aile ilişkilerini nasıl tanımladığı ve sigara içme davranışına yönelik sorular (sigara içme durumu, günde kaç adet sigara içtiği, sigara kullanmaya kaç yaşında başladığı, sigaraya başlamada etkili olan etmenin ne olduğu, sigarayı bırakma denemesi olup olmadığı) yer almıştır.

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA): İlişki Ölçekleri Anketi'ni kullanmak için ölçeğin geçerlik güvenirlik analizini yapan yazardan yazılı izin alınmıştır. Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan bu ölçek ergenlerin bağlanma stillerini ölçmek için kullanılmıştır. Test tekrar test güvenirliği .54 ve .78, iç tutarlılık katsayısı .27 ve .61 alfa değerleri arasında değişmektedir. Ancak yeterli seviyede test tekrar test güvenirliği .78 olarak belirlenmiştir. Ölçek 17 maddeden oluşmakta ve dört bağlanma stili için kullanılmaktadır. Korkulu bağlanmayı ifade eden sorular: 1, 4, 9, 14. sorular; kayıtsız bağlanmayı ifade edenler: 2, 5, 12, 13, 16. sorular; güvenli bağlanmayı ifade edenler: 3, 7, 8, 10, 17. sorular; saplantılı bağlanmayı ifade edenler: 5, 6, 11, 15. sorulardır. Ölçekteki her madde 1-7 arasında puan değeri almaktadır. Ölçekte yer alan bir madde (ölçekte 5. madde) ters çevrilerek hem saplantılı hemde kayıtsız bağlanma stili için kullanılmaktadır. Ölçektekiler maddeler (5, 7, 17.) maddelerdir. "Güvenli bağlanma" boyutu dışındaki faktörlerde puan artışı sağlıksız bağlanmayı işaret etmektedir. Ölçekten toplam puan elde edilmemekte, alt ölçek puanları üzerinden değerlendirilmektedir (5, 16). Bu çalışmada Cronbach alfa değeri .69 olarak belirlenmiştir.

İstatistiksel değerlendirme

Elde edilen veriler bilgisayar ortamında yüzdelik, Mann Whitney u testi ve lojistik regresyon analizleri ile değerlendirildi. Verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov Smirnov analizi ile belirlenmiştir. Bireylerin tanıtıcı bilgileri sayı ve yüzde ile belirlenmiştir. Bireylerin tanıtıcı özelliklerinin sigara içme davranışı ile karşılaştırılmasında Mann Whitney u testi ve Kruskal Wallis analizi uygulanmıştır. Regresyon analizinde cinsiyet değişkeni için Erkek 1, Kadın 2 olarak; aile ilişkilerini nasıl tanımladığı (Çok yakın 1, yakın 2, normal 3, mesafeli 4, çok mesafeli 5) olarak kodlanmıştır. Önemlilik düzeyi olarak $p <$

0.05 anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Bir grup hemşirelik öğrencisinde sigara içme davranışının aile ilişkileri ve bağlanma stilleri ile ilişkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada; öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre sigara içme durumları Tablo 1’de, sigara içen ve içmeyen öğrencilerin bağlanma ilişkisi puanlarının karşılaştırılması Tablo 2’de, sigara içmeye etkisi olan yordayıcı değişkenler (bağlanma ilişkisi alt boyutları ile lojistik regresyon analizi) Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre sigara içme durumları.

	Sigara içiyor	Sigara içmiyor	
	n (%)	n (%)	p değeri
Cinsiyet			
Erkek	70 (57.9)	71 (20.0)	
Kadın	51 (42.1)	284 (80.0)	.000*
Sosyoekonomik düzey			
Çok düşük	10 (8.3)	12 (3.4)	
Düşük	18 (14.9)	56 (15.8)	
Orta	76 (62.8)	272 (76.6)	.000*
Yüksek	17 (14)	15 (4.2)	
Aile ilişkisi durumu			
Çok Yakın	32 (26.4)	122 (34.5)	
Yakın	45 (37.2)	124 (35)	
Normal	27 (22.3)	99 (28)	.000*
Mesafeli	11 (9.1)	7 (2)	
Çok Mesafeli	6 (5)	2 (0.6)	

• Ki kare analizi, *p<.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin %70.4’ü kadın, %29.6’sının erkek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin annelerinin %48.7’sinin babaların %36.3’ünün ilköğretim mezunu olduğu, %77.3’ünün annesinin çalışmadığı, %35.3’ünün aile ilişkisini yakın olarak tanımladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %25.4’ünün sigara içtiği, sigara içen öğrencilerin

(118 kişi) %41.5’unun sigaraya başlama nedeni olarak sosyal çevre ve arkadaş yanıtını verdiği, %53’ünün 21-25 yaş aralığında sigaraya başladığı saptanmıştır.

Tablo 1’de sigara içen ve içmeyen öğrencilerin bazı sosyo-demografik özelliklere göre sigara içme durumları yer almaktadır. Tabloda görüldüğü gibi sigara içenlerin %57.9’u erkek, %42.1’i kadındır. Cinsiyete göre sigara kullanma oranı açısından gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.005). Sosyoekonomik durumunu orta düzey olarak belirtenlerin sigara içme oranı diğer gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek çıkmıştır (p<0.005). Aile ilişkisini yakın olarak tanımlayanların sigara içme oranı daha yüksek düzeyde çıkmıştır (p<0.005).

Tablo 2’de sigara içme davranışına göre İÖA’nın alt boyutlarının sıra ortalamaları verilmiştir. Sigara içen ve içmeyen öğrencilerin Korkulu Bağlanma, Kaygılı Bağlanma ve Saplantılı Bağlanma sıra puan ortalamaları açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur (p>0.05). Sigara içen öğrencilerin güvenli bağlanma puan ortalamasının sigara içmeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (p<0.05).

Tablo 3’te istatistiksel olarak öğrencilerin sigara içme davranışı ile ilişkili bulunan bazı değişkenler (İÖA’nın alt boyutları, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve aile ilişkisi) Lojistik Regresyon analizi ile incelenmiştir. Bağımsız değişkenlerden İÖA’nın alt boyutlarının ve sosyoekonomik durumunun sigara içmeyi yordamadığı saptanmıştır. Cinsiyet ve öğrencilerin aile ilişkisi değişkenlerinin (aile ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? çok yakın, yakın, normal, mesafeli, çok mesafeli SPSS kodlamaları 1,2,3,4,5 şeklinde yapılmıştır) sigara içme üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin kızlara göre 5 kat (OR= 5.328, GA= 3.12-8.571) daha fazla; aile ilişkisini yakın olarak tanımlayanların mesafeli olarak tanımlayanlara göre 1.4 (OR= 1.432, GA= 1.130-1.815) kat daha az sigara içme olasılıklarının olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerin İlişki Ölçekleri Anketi Alt boyutlarının karşılaştırılması.

	Güvenli bağlanma			Korkulu bağlanma			Kaygılı bağlanma			Saplantılı bağlanma		
Sigara İçme davranışı	Sıra ortalaması	p	z	Sıra ortalaması	p	z	Sıra ortalaması	p	z	Sıra ortalaması	p	z
Evet	260.45			225.18			227.71			226.16		
		0.041	-2.039		0.216	-1.236		.0317	-1.001		0.251	-1.148
Hayır	231.02			243.04			242.18			242.71		

Mann Whitney U testi

Tablo 3. Sigara içmeye etkisi olan faktörler.

		B	SH	Wald	df	Sig.	Exp(B)	%95 GA	
								Lower	Upper
Bağımsız değişkenler	Güvenli bağlanma	-.031	.028	1.235	1	.266	.969	.918	1.024
	Korkulu bağlanma	.030	.027	1.204	1	.273	1.030	.977	1.086
	Kayıtsız bağlanma	-.007	.030	.060	1	.806	.993	.937	1.052
	Saplantılı bağlanma	.035	.035	.954	1	.329	1.035	.966	1.110
	Cinsiyet(Erkek 1, Kadın 2)	1.673	.243	47.561	1	.000	5.328	3.312	8.571
	Sosyo-ekonomik düzey (çok düşük 1, düşük 2, orta 3, yüksek 4)	-.110	.175	.397	1	.529	.896	.635	1.262
	Aile ilişkisi (Çok yakın 1, Yakın 2, Normal 3, Mesafeli 4, çok mesafeli 5)	.359	.121	8.834	1	.003	1.432	1.130	1.815

Lojistik regresyon analizi

SH: Standart Hata, GA: Güven Aralığı

Tartışma

Sigara alışkanlığı, toplumun hemen bütününe ilgilendirilen önemli bir psikososyal sorundur ve alışkanlık yapıcı maddelerin en yaygın olanıdır (17). Bu çalışmada öğrencilerin %25.4'ünün sigara içtiği saptanmıştır. Ülkemizde Sağlık Yüksekokulu öğrencileriyle yapılan bazı çalışmalarda sigara içme oranları bizim çalışmamızla benzer şekilde %17.9 ile %25.3 arasında değişen oranlarda bulunmuştur (13-18).Çapık ve Cingil (2013) hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin %12.9'unun sigara kullandığını belirlemişlerdir (19). Özellikle geleceğin hemşirelerinin topluma rol model olmaları gerektiği düşünüldüğünde meslek adayı öğrenci hemşirelerde sigara içme oranının azaltılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Buna yönelik sigaraya başlamadan önce önleyici eğitim programlarının gerekli olduğu, sigara içen gruba ise sigarayı bıraktırma programlarının uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

Madde kullanımına başlamada basit bir merak etken olabilirken, madde kullanımına devam etme bağlanma stilleriyle ilişkili olabilmektedir (20).Bu araştırmada sigara içen öğrencilerin içmeyenlere göre İÖA'nın alt boyutlarından güvenli bağlanma puanının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak yapılan regresyon analizinde sigara içme üzerinde etkili olan faktörler arasında güvenli bağlanma yer almamaktadır. Literatürde bizim bulgumuzdan farklı sonuçlar yer almaktadır. Ahrens ve ark. (2012) çalışmalarında kaçınan bağlanma ile sigara içme davranışının ilişkili olduğu saptanmıştır (21).Aydoğdu ve Çam (2013)

çalışmalarında madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin anne-babaya güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma puanlarının madde kullanım bozukluğu olmayan ergenlere göre daha düşük olduğunu; madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma puanlarının madde kullanım bozukluğu olmayan ergenlere göre, daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (5). Pooravari ve arkadaşlarının(2014) çalışmalarında annesine güvensiz bağlanan kişilerin sigara içme, madde bağımlılığı ve alkol kullanma gibi riskli davranışlara eğilimini annesine güvenli bağlananlara oranla daha yüksek düzeyde tespit etmişlerdir (22).Morsünbül (2013) çalışmasında korkulu ve saplantılı bağlanan bireylerin güvenli bağlanan bireylere göre daha yüksek oranda riskli davranışları gösterdiğini saptamıştır (10). Mobini ve ark. (2015) çalışmalarında madde bağımlısı bireylerin kaygılı ve kararsız bağlanma puanını yüksek düzeyde saptarken madde bağımlısı olmayanlarda güvenli bağlanma puanını yüksek düzeyde belirlemişlerdir (23). Kari ve ark. (2015) çalışmalarında madde bağımlısı bireylerde kaygılı ve kaçınan bağlanma stilini madde bağımlısı olmayan bireylere göre daha yüksek oranda saptarken, madde bağımlısı olmayanlarda güvenli bağlanma stilini bağımlı olanlara göre daha yüksek oranda saptamışlardır (20).Mortazavi-zadeh ve Beglar (2012) çalışmalarında uyuşturucu bağımlılarında bağlanma stilinin farklı olduğunu saptamışlardır. Çalışmalarında uyuşturucu bağımlılarının güvensiz bağlandığını, bağımlı olmayanların güvenli bağlandığını belirtmişlerdir (24).Uluman ve Buzlu (2015) çalışmalarında anne-babaya olumlu bağlanmaya sahip lise öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım oranını düşük düzeyde saptamışlardır (25). Shaikhifini ve arkadaşları(2011) çalışmalarında madde bağımlılığı ve başarılı kimlik ile güvenli bağlanma arasında negatif ilişki olduğunu saptamışlardır (26). Kassel ve arkadaşları (2007) çalışmalarında kaygılı bağlanma ile sigara içme davranışı arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir ilişki olduğunu saptamıştır (27). Cömert ve Ögel (2014) çalışmalarında esrar kullanan bireylerde hem kayıtsız hem de saplantılı bağlanma arasında pozitif yönde korelasyon olduğunu saptamıştır (28). Bu çalışmada literatürden farklı olarak sigara içen bireylerde güvenli bağlanma puanı daha yüksek oranda çıkmış ancak yapılan regresyon analizinde sigara içme üzerinde güvenli bağlanmanın etkisi anlamlı bulunamamıştır. Nitekim yapılan analize göre sigara içme davranışında, aile ilişkisi ve cinsiyetin etkisinin bağlanma stilinden daha çok

belirleyici olduğu belirlenmiştir.

Aile içi çatışmalar, aile içi sorunlar, aile bağlarının zayıf oluşu, cinsel sapma ya da ruhsal bozukluğu olan aile üyelerinin olması, aile içinde şiddet ve istismarın olmasının gençlerde madde kullanımı için önemli risk etkenleri olduğu belirtilmiştir (29). Bu çalışmada sigara içme üzerinde etkili olan bir değişkenin aile ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda aile ilişkinizi nasıl tanımlarsınız sorusuna yakın yanıtını verenlerin mesafeli yanıtını verenlere göre sigara içme olasılıklarının daha az olduğu saptanmıştır. Akfert ve ark. (2009) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada sigara-alkol deneyen gençlerin aile ortamlarını daha olumsuz algıladıklarını belirlemişlerdir (29). Yaman (2014) çalışmasında madde kullanımına yönelen gençlerin aileleri ile yaşadıkları bireysel sorunların, madde kullanım alışkanlığını tetiklediği ya da arttırdığı sonucunu elde etmiştir (30). Karatay ve Kubilay (2014) çalışmalarında sigara kullanma nedenleri arasında aile ilişkilerinde sorun yaşayanlarında yer aldığını belirtmiştir (31). Aile ilişkilerinde yakın olan bireylerin ailelerinden destek alarak sorunlarla daha etkin baş edebildiği ve pasif baş etme yöntemi olan sigara içmeye daha az yöneldiği düşünülmektedir. Bu sonuç bize aile ilişkilerinin önemini bir kez daha göstermektedir. Sigara içme oranını azaltmada aile ilişkilerini düzeltmeye, yakınlaştırmaya yönelik yapılacak müdahale programlarından yararlanılabileceği düşünülebilir. Bu anlamda psikiyatri hemşirelerinin psikoeğitim, danışmanlık, rehberlik rolünü kullanarak ailelere bu alanda destek sağlaması önemli bir adım olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada sigara içme üzerinde etkili olan bir diğer etken ise cinsiyet olarak belirlenmiştir. Çalışmada erkeklerin kızlara göre sigara içme olasılığı daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda da erkeklerin kızlara göre daha yüksek oranda sigara içtiği belirtilmiştir (32-33). Aktaş (2009) çalışmasında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ) öğrencileri arasında sigara içme alışkanlığını etkileyen faktörleri belirlemek için yaptığı lojistik regresyon sonucunda; lisans öğrencilerinin sigara içmelerindeki önemli olan değişkenler arasında cinsiyetin yer almadığı belirlenmiştir (34). Kaya ve ark. (2010) çalışmalarında erkek olmanın sigara içmeyi deneme ile ilişkili faktörler arasında yer aldığını saptamışlardır (35). Kadınlar arasında gözlenen düşük oranların, kadınların sigara içme davranışının toplumsal açıdan kabul edilmemesiyle ilintili olarak gerçek oranları yansıtabileceği gibi utançtan

kaynaklanan yanlış bildirimlerden de kaynaklanabileceği belirtilmiştir (36). Kültürel olarak erkekler için sigara içmenin erkin simgesi olması, bu nedenle erkeğin sigara içmesinin Türk kültüründe kadınlara oranla daha kabul edilir olması buna karşın kadınların sigara içmesinin Türk kültüründe onaylanmaması bu sonucun oluşmasına etki ettiği düşünülmektedir. Bu çalışmada sosyoekonomik düzeyini orta düzeyde olduğunu belirten öğrencilerin sigara içme davranışı daha yüksek oranda saptanmıştır. Sigarayı temin edebilmek için belirli bir ekonomik düzeye sahip olmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Çapık ve Cingil (2013) çalışmalarında ekonomik durumun sigara içmeyi etkilemediğini saptamışlardır. Pıçakçıfe ve ark. (2007) çalışmalarında ailenin aylık gelirinin öğrencilerin sigara içme durumunu etkilemediğini belirlemişlerdir.

Bu çalışma bir üniversitenin hemşirelik lisans programına devam eden öğrencilerinden oluşan bir araştırma grubu ile sınırlıdır, ancak benzer gruplara genellenebilir. Araştırma kullanılan anket ve İlişki Ölçekleri Anketi ile sınırlıdır. Gelecekte böyle bir çalışma sigara içme üzerine etkili olabilecek faktörlerin daha geniş tutulması ile ele alınmalıdır.

Sonuç

Bu çalışmada öğrencilerin %25.4'ünün sigara içtiği saptanmıştır. Sigara içmeyi yordayan faktörlerin cinsiyet ve aile ilişkisi özellikleri (yakın, mesafeli) olduğu saptanmıştır. Eğitimcilerin sigaraya başlamayı önlemede eğitim programları düzenlemelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırmacıların, sigara içme üzerinde etkili olan etmenleri daha geniş şekilde, daha ayrıntılı ele alan ve örneklem grubunu daha geniş tutacak şekilde çalışmalar yapılması önerilmektedir. Madde bağımlısı olan grupla çalışma yapılarak daha anlamlı sonuç çıkıp çıkmayacağı incelenebilir. Bu çalışmada cinsiyet faktörü sigara içme üzerinde etkili olarak gözükmele beraber erkek öğrenci sayısının arttırılarak çalışmalar yapılması önerilmektedir. Hemşirelerin aile ilişkilerini arttırıcı rehberlik programları düzenlenmeleri, sigarayı önleme/bıraktırmada konusunda eğitim danışmanlık hizmeti sunmaları önerilmektedir.

Teşekkür

Çalışmaya katılan tüm öğrencilere ve katkısından dolayı hemşire İlknur AKKAYA'ya teşekkür ederim.

Kaynaklar

1. Çilingir D, Hintistan S, Öztürk H. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin sigara kullanma alışkanlıkları ve etkileyen faktörler. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2012; 1(2): 69-85.
2. Kutlu Ruhuşen, Çivi S, Şahinli AS. Tıp fakültesi öğrencilerinde depresif belirti ve sigara içme sıklığı. TAF Preventive Medicine Bulletin 2009; 8(6): 489-96.
3. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2012. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Ankara, 2014. Erişim: http://www.halksagligiens.hacettepe.edu.tr/KYTA_TR.pdf, Erişim tarihi: 21.06.2017.
4. Turhan E, İnandı T, Özer C, Akoğlu S. Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı şiddet ve bazı psikolojik özellikler. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi 2011; 9(1)33-41.
5. Aydoğdu H, Çam OM. Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve sosyal destek algıları yönünden karşılaştırılması. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2013; 4 (3): 137-44.
6. Görgün S. K.T.Ü. öğrencilerinde madde kullanımı ve anne babaya bağlanma biçimleri ile ilişkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2009.
7. Akhan Utaş L. Hemşirelik öğrencilerinin bağlanma stillerinin belirlenmesi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2014; 4(3): 191-6.
8. Scragg R, Reeder IA, Wong G, et al. Attachment to parents, parental tobacco smoking and smoking among Year 10 students in the 2005 New Zealand national survey. Aust N Z Public Health 2008; 32: 348-53.
9. Kılıç HG. Bazı demografik değişkenler ve anne baba tutumlarına göre madde bağımlısı bireylerin anne baba bağlılıkları ilişkisinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü; 2007.
10. Morsünbül Ü. Attachment and risk taking: are they inter-related? International Scholarly and Scientific Research & Innovation 2009; 3(7): 1366-70.
11. Balcı Polat G. Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisi. [Tıpta Uzmanlık Tezi]. İstanbul: T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 11. Psikiyatri Birimi; 2011.
12. Koca K, Oğuzöncül AF. İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara, alkol, madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisi. Kocaeli Tıp Dergisi 2015; 4(2): 4-13.
13. Baran M, Küçükakça G, Ayran G. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyinin sigara kullanımı üzerine etkisi. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2014; 15(1) : 9-15.
14. Huntsinger ET, Luecken LJ. Attachment relationships and health behavior: the meditational role of self-esteem. Psychology and Health 2004; 19(4): 515-26.
15. Yazıcıoğlu Y, Erdoğan S. SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara, Detay yayıncılık, 2004.
16. Sümer N, Güngör D. Yetişkin Bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi 1999; 14(43): 71-106.
17. Kutlu R, Çivi S, Şahinli AS. Tıp fakültesi öğrencilerinde depresif belirti ve sigara içme sıklığı. TAF Prev Med Bull 2009; 8(6): 489-96.
18. Çilingir D, Hintistan S, Öztürk H. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara kullanma alışkanlıkları ve etkileyen faktörler. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2012; 1(2): 69-85.
19. Çapık D, Cingil D. Hemşirelik öğrencilerinde sigara kullanımı, nikotin bağımlılık düzeyi ve ilişkili etmenler. Kafkas J Med Sci 2013; 3(2): 55-61.
20. Kari F, Nouran GO, Moosazade T. On the comparison of self-perception, emotional self-regulation, and attachment styles between normal people and drug-dependent people. Research on Addiction Quarterly Journal of Drug Abuse 2015; 8(32): 105-17.
21. Ahrens KR, Ciechanowski P, Katon W. Associations between adult attachment style and health risk behaviors in an adult female primary care population. Psychosom Res. 2012; 72(5): 2-14.
22. Pooravari M, Ghanbari S, Mohammadi AZ, et al. The comparison of tendency to risky behavior, in secure/insecure attachment in parents. International Journal of Scientific Research and Innovative Technology 2014; 1(1): 11-25.
23. Mobini M, Tehrani FM, Bahrehdar MJ. Comparison of attachment styles and personality traits in two groups of patients with addiction and normal individuals. Bh. J. RNR. 2015; 3(7): 392-402.
24. Mortazavizadeh Z, Beglar AA. Comparing attachment styles in opium addicts and non-addicts. European Journal of Experimental Biology 2012; 2 (4): 927-30.
25. Uluman Ö, Buzlu S. Lise Öğrencilerinde bağlanma biçimleri ile sigara ve alkol kullanımı. Türkiye Klinikleri 2015; 1(3): 6-11.
26. Shaikhifini AA, Fini H, Yousefzadeh M, et al. Exploring relationship between parents' attachment styles, identity styles and substance abuse among male high-school students in Bandar Abbas. Advances in Environmental Biology 2011; 5(11): 3529-34.
27. Kassel JD, Wardle M, Roberts JE. Adult attachment security and college student substance use. Addictive Behaviors 2007; 32: 1164-76.
28. Cömert IT, Ögel T. Attachment Styles of Adolescent Substance Users. Addicta: The Turkish Journal on Addictions 2014; 1(1): 26-40.
29. Akfert Kolay S, Çakıcı E, Çakıcı M. Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2009; 10: 40-7.
30. Yaman ÖM. Uyuşturucu madde bağımlısı gençlerin aile içi ilişkilere yönelik görüşleri: Esenler- Bağcılar örneği. Addi-

cta: The Turkish Journal on Addctions 2014; 1(1): 99-132.

31. Karatay G, Kubilay G. Sosyoekonomik Düzeyi Farklı İki Lisede Madde Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi 2004; 1 (2), 57-70.
32. Alaçam H, Korkmaz A, Efe M, Şengül BC, & Şengül C. Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve sigara bağımlılığı taraması. Pam Tıp Derg (2015; 8(2): 82-7.
33. Durmuş AB, Pirinççi E. Üniversite öğrencilerinin sigara içme durumu ve öfke ile ilişkisi. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2009; 16(2): 83-8.
34. Aktaş C. Lojistik regresyon analizi: Öğrencilerin sigara içme alışkanlığı üzerine bir uygulama. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2009; 26 (1): 107-21.
35. Kaya AÇ, Akman M, Saçar K, Kaya S, Sulukaya M. Ergenlik çağındaki öğrenciler öğretmenlerinin sigara içmesinden etkileniyor. Marmara Medical Journal 2010; 23(1); 1-8.
36. Kutlu Ruhuşen, Çivi S, Şahinli AS. Tıp fakültesi öğrencilerinde depresif belirti ve sigara içme sıklığı. TAF Preventive Medicine Bulletin 2009; 8(6): 489-96.